

NEKI PASTORALNO-KATEHETSKE VIDOVI ZA UVOĐENJE U SLAVLJE EUHARISTIJE DANAS

Milan Šimunović

U novije vrijeme pastoralisti se sve više služe s tvrdnjom da u pastoralno-katehetskom radu treba sve više polaziti od činjenice da je današnji čovjek, više nego nekad, u potražnji za *svojim smislom života*. On živi usred svijeta s toliko različitih poruka i prijedloga života, koji prikazuju život i svijet na različite, i često kršćanstvu oprečne, načine. U tom pluralizmu težnji i napetosti trebalo bi mu život po Kristovu prijedlogu prikazati, a što zapravo i jest, kao izvor vječnog spasenja za njega osobno i za svijet u kojemu živi. U zajednici s Kristom može se postati istinski slobodan i zauvijek živjeti.

U tom životnom kontekstu slavlje euharistije, gdje nam Krist pod znakovima posvećenog kruha i vina komunicira cijeloga sebe, trebalo bi se predstaviti kao dinamički sastavni dio života, kao momenat gdje se uočava i nalazi sadržaj i smisao života. Stoga je razumljivo da je danas o euharistiji teško naći članak ili čuti govor koji ne bi polazio od tvrdnje da je ona središte svega života pojedinca i cijele zajednice - Crkve. Stoga kateheza o euharistijskom misteriju treba težiti za tim da „vjernike *uvjeri* (naglasio M. Š.) da je svetkovanje Euharistije istinsko središte cjelokupnog kršćanskog života,

kako na razini sveopće Crkve tako i u njezinim mjesnim zajednicama”¹

Riječ je o *uvjeravanju*. Očito dokumenat Svete kongregacije obreda uvida kako je krajnje vrijeme da euharistija dođe na prvo mjesto, u središte života vjernika. Izgleda da je nešto drugo zauzelo to mjesto, pa čak i neke vrijedne pobožnosti i manifestacije crkvenog života. Bilo bi dovoljno prelistati poslijeratne katekizme i uvjeriti se u opravdanost naglašavanja važnosti euharistije na II. vatikanskom saboru i u posaborskim dokumentima.

Nema sumnje da su i ranije pastoralni radnici i katehete *uvjeravali* vjernike o važnosti mise. Pitanje je, kao što ćemo kasnije vidjeti, na koji i kakav način. Već sada možemo postaviti pitanje da li kateheta kao prvu motivaciju za dolaznje na misu iznosi obavezu, propis crkvene zapovijedi i sl. Ako je nekada tako moglo biti, danas se sve manje može tako nastaviti. Stoga je zadatak pastoralnih radnika da zastanu i da se zapitaju što je s tim *uvjeravanjem* danas. Koliko i kako uspijevamo da vjernici

---

¹ Sveta kongregacija obreda, Uputa o štovanju euharistijskog misterija, Rim 1967. (prijevod KS - Zagreb), br. 6.

postanu *svjesniji* važnosti euharistije. Ako se osvrnemo na našu situaciju, izgleda da možemo reći, i bez posebnih istraživanja, da se u tome nekako slabo snalazimo, posebno nakon „stišavanja pokoncilskog oduševljenja”, kako neki vole nazivati ovo posljednje razdoblje. Čini se da misa nije dovoljno znak koji bi „izazivao” i stvarao ono što je Krist zaželio.

1. NEKI UZROCI POMANJKANJA EUHARISTIJSKE SVIJESTI

Očito je da bi bila potrebna temeljitija i duža obrada razloga pomanjkanja euharistijske svijesti kod velikog dijela naših vjernika, a pod čiji utjecaj potpadaju i naši prvopričesnici i krizmanici koji su do jučer redovito pristupali Gospodnjem stolu. Čini mi se ipak da možemo navesti barem neke razloge koji su prisutni u našoj praksi.

Radi se u prvom redu o *neadekvatnoj primjeni II. vatikanskog sabora*. Bez obzira na to što je misa u svom odvijanju ostala uglavnom kakva je bila i ranije, Koncil je ipak unio znatne pozitivne novosti. No, u mnogim zajednicama primijenile su se u većini slučajeva samo njegove disciplinske direktive (rubrike), a nije učinjen dovoljan zaokret u dubljem shvaćanju euharistije u današnjem životnom kontekstu. Dogodilo se da je misa *prevedena* (riječ je o narodnom jeziku i nekim manjim preinakama), ali nije dovoljno *evangelizirana*, tj. duh i mentalitet ostali su negdje gotovo isti.

S tim u vezi treba reći da se još uvijek osjeća *odsutnost teološkog utemeljenja*, izraženog na II. vatikanskom saboru i uopće u današnjoj teološkoj misli. Treba također reći da nismo dovoljno svjesni prave naravi pastoralala koji nužno uključuje *evangelizaciju* crkvenog života, a to znači i euharistijske prakse. Radi se o tome da se otkriju temeljne vrednote koje sadrži euharistija kao i njihov odraz u današnjem životu. *Evangelizirati misu* znači navješćivati radosnu i osloboditeljsku vijest o čovjeku i njegovu životu; navješćivati činjenicu da Krist danas i ovdje djeluje preko ovog „činjenja spomena”. To nam je svima poznato, reći će se. No, pitanje je što se čini da to dovoljno dođe do izražaja. Ako je za mnoge kršćane misa po-

stala neznakovita i beznačajna, lijek nije u tome da se samo traže izražajnije forme slavlja, tj. da pobudimo simpatiju prema misi. Lijek u prvom redu treba tražiti u onoj dubini do koje se dolazi ako razmišljamo o Kristovom gestu „davanja za nas”, kao i u prijelazu iz ropstva i smrti u slobodu i život, što je on ostvario i želi da se to događa sa svakim pojedinim i sa cijelom zajednicom. Razlog je, dakle, u prvom redu u odsutnosti valjanih teoloških elemenata: poznavanje i priznavanje Boga (vjera), ali živog i istinitog koji nam nudi spas u Kristu. Stoga evangelizacija prije mise mora postavljati temeljno pitanje: kakav pojam imamo o Bogu? Dalje, u tom „spomen-činu” u središtu je križ i uskrsnuće. To je zajedničarski čin iz kojeg proizlazi nalog za daljnje spasiteljsko djelovanje. Ako se radi o spomenu i slavlju Kristova davanja za nas, što se simbolički vidi kad se lomi kruh (za euharistiju se upotrebljava i naziv „lomljenje kruha”), onda je to poziv na *davanje nas samih za druge*, na *lomljenje života*. To je prijelaz k novom zajedništvu s Bogom Ocem i sa svim spašenima, inauguracija novog stvorenja (Kraljevstva Božjega). Imajući ovo pred očima, potrebno je postaviti pitanje: kako je moguće da se preštapavaju neki katekizmi i materijali u kojima je gotovo potpuno odsutno ono što je II. vatikanskim saborom naglašeno?

Smatram također da u našoj inicijaciji u euharistijski misterij nije još dovoljno prisutan osjećaj za *katekumenski put*. Valja, naime, podsjetiti na činjenicu da Isus – navješćujući euharistijski misterij – traži od svojih najprije vjeru i pristajanje uz njega kao osobu. A Večeru je slavio na kraju javnog života. Stoga možemo reći da je u temelju svega poznavanje Krista i opredjeljenje za njegov stil života, bez čega nema slavlja euharistije. Osiromašenje vjere jest i osiromašenje euharistije. Postavlja se pitanje: kakav su katekumenat prošli današnji vjernici tridesetih-četrdesetih godina, roditelji naših vjeroučenika? Ne bi li za neke zajednice bilo pastoralno uputnije da se stavi naglasak na predeuharistijske susrete, tj. na tzv. neuharistijska slavlja, na službu riječi, kako bi najprije prošli kroz katekumenat, u čijem je središtu Krist i njegova poruka, obraćenje na njegov

prijedlog života? Činjenica je da mi svugdje „ubacujemo” misu, jer je to najlakše. A život prve Crkve ukazuje nam na drugačiji pristup euharistiji. Trebalo je proći katekumenski put. Nama se događa da imamo sve više vjernika kojima nije toliko problem da budu članovi Crkve, da udovolje nedjeljnoj dužnosti i da eventualno sudjeluju u njezinim pothvatima, ali im je sve veći problem da „komuniciraju” s Kristom, da stupe s njime u osobni kontakt. Zato vidimo da novi pokušaji, kao npr. susreti odraslih u vidu produbljenja vjere, razni drugi skupovi takve vrste (i sastanci roditelja vjeroučenika) ne idu tako lako, jer zahtijevaju „obraćenje”, osobno zauzimanje stavova, mijenjanje mentaliteta po Evanđelju.

Kad je riječ o euharistiji, potrebno je zapitati se da li je na prvom mjestu *teologija kulta* ili *teologija križa i uskrsnuća*. O odgovoru na ovo pitanje ovisi kakav će biti naš pastoral euharistije. Poznato je, naime, da su prvi kršćani bili ustrajni u slavljenju Gospodnje večere. Tome je svakako doprinosilo vjernije razumijevanje euharistijskog misterija. Oni su slavili novu Pashu, tj. bili su svjesniji da sudjeluju u slavlju koje se temelji na činjenici da je Krist ljubavlju pobijedio smrt. Time su slavili i svoj „prijelaz”, i svoju smrt i uskrsnuće. A to znači da su bolje shvaćali kako je to slavlje poziv na „oslobađanje sebe i svijeta”, stvaranje novoga čojeka. U euharistiji slavimo i zahvaljujemo Bogu što nam je u Kristu poklonio život i slobodu, ali sa zadatkom da to prenosimo drugima². Stoga se moramo pitati: otkuda je došlo da je misa postala samo ili barem u prvom redu dužnost, pobožnost, molitva, pokazivanje *prispadnosti* Crkvi? A euharistija po sebi nije samo čin kulta Bogu, već samo u mjeri u kojoj obredno dolazi do izražaja pravi kult kršćana „u duhu i istini”. Ono što se slavi u obredu autentično je ako je simbolički izražaj onoga što već u određenoj mjeri (barem kao živo nastojanje) živimo u konkretnom životu. *Uputa o štovanju euharistijskog misterija* u tom smislu ističe: „A ta žrtva kao i sama Kristova nauka, iako se za sve prikazuje, ipak ostvaruje 'učinak samo u onim koji se po vjeri i ljubavi sjedine s mukom Kristovom’”³. Inače euharistija postaje prazan, čak magijski i životu tuđ čin. Stoga se može

reći da sužavanje euharistije samo na kult znači njezino veliko osiromašenje. Organizatori euharistijskog kongresa u Udinama (Italija) uporno su naglašavali da se euharistija ne smije i dalje smatrati „anestetikom”, uspavljačem i prigušivačem problema, nešto za tzv. *pobožne*, tj. da se ne vidi stvarnost i da kršćani ne postanu oni koji se po Kristu oslobađaju. Otud u drugi plan dolaze ostali elementi (kao što su procesije i drugi vanjski oblici). Nije li možda vrijeme da naše kateheze i propovijedi počnu „uznemirivati” i neke naše „standardne” vjernike. To uključuje i nadilaženje prenaplašene statičke vizije euharistije, tj. isključivu usredotočenost na *stvarnu prisutnost*, na obred „valide et licite” obavljen. To blokira njezin dinamizam i zatvara je u krug individualnih pobožnosti.

2. NEKI PASTORALNI ELEMENTI ZA PLODNIJU EUHARISTIJSKU INICIJACIJU

Treba reći da je *zajedničarska dimenzija* bitni aspekt euharistijskog slavlja. Ona je sakrament Crkve u kojem se kršćanska zajednica prepoznaje kao takva. Tu euharistija znači jačanje nutarnje povezanosti zajednice, utemeljenje na Kristu, kako bi mogla vršiti svoje poslanje *znaka za ljude*, za svijet; pozivati na bratstvo i zajedništvo koje može ostvarivati u punini Božji Duh, i to u ovoj ljudskoj obitelji koja je uzdrmana i razjedinjena grijehom. Temeljni simbolizam sastoji se u gozbi za istim stolom. Jer dijeliti kruh već na ljudskom planu nije samo nešto materijalno već to upućuje na prijateljstvo, solidarnost, sudjelovanje na sudbini i životu braće sustolnika. To je svojevrsni *obred solidarnosti*, gdje se Isus daje za nas – za druge, na što i nas poziva. Stoga je nemoguće slaviti euharistiju bez određene crkvene svijesti i crkvenog zajedništva izvan euharistije. Ona stvara ali i pretpostavlja zajedništvo. S tim u vezi možemo se pitati: zašto naše euharistije malo znače osobito za mlade i odrasle? Da li su one u našim mjesnim Crkvama „znak i ostvarenje” jedinstva među vjernicima, znak nužnog jedinstva na razini biskup-prezbiterij-redovniš-

³ Uputa,... br. 12

tvo – cijeli Božji narod?

Zajedničarska dimenzija uključuje i *veći prostor za komunikaciju sudionika*. Nema sumnje da je kod nas, barem u nekim zajednicama, već prilično učinjeno u aktiviranju cijele župske zajednice kad je riječ o sudjelovanju u euharistijskom slavlju. Ali ne smijemo ipak zanemariti i činjenicu da se dobar dio vjernika, osobito mladih, pomalo udaljuje od euharistije ili se na nju tuži i zbog uhodanosti, krutog ceremonijala i shema pojedinih predsjedatelja, bez obzira na to što su Koncilom otvorene mnoge mogućnosti za aktivnije sudjelovanje svih prisutnih. Pažnja odgovornih katkad je isključivo usredotočena na to da se obred „obavi” kako je propisano kao i na gledanje da se ne bi eksperimentiralo. Takvi stavovi, premda su u sebi dobro namjerni, skreću pažnju od mnogo težeg i raširenijeg fenomena, tj. od *nesudjelovanja* vjernika, u punom smislu riječi.

Ostaje se još uvijek na izvršavanju crkvene zapovijedi: „*Slušaj pobožno* svetu misu...”. Ovakva formulacija, i nesvjesno, stvara statički mentalitet. Ona je još uvijek prisutna u svijesti velikog dijela naših vjernika. I kad se danas pomiče naglasak od *slušanja* na *sudjelovanje*, to nije radi mode, već radi temeljno drukčijeg stava koji je došao do izražaja na II. vaticanskom saboru. Statički mentalitet, koji se stječe i određenim tipom naših kateheza i koji je prisutan u nekim starim katekizmima, dovodi do tzv. „euharistijske zasićenosti” čak i u sjemenišnim i samostanskim zajednicama.

Od velike je važnosti *uloga predsjedatelja i način kako se celebrira*. Euharistija je u Crkvi u redu znakova ili simbola. Stoga ne možemo zanemariti, reducirati ili ugušiti govor znakova. U tom smislu ne može se reći ili opravdavati predsjedatelja da nema npr. smisla za komunikaciju, za simbole, za zajedništvo, a da i ne govorimo o tome da mu „ne leži” aktiviranje „kraljevskog svećenstva”, tj. cijelog Božjeg naroda. Euharistija je *čin Crkve*, crkvene zajednice, u kojemu ona ima dužnost i pravo da nešto čini. Zato euharistija, kao uostalom i sav pastoralni rad, ne mogu ovisiti o *stavovima* (progresivnim ili konzervativnim) pojedinih predsjedatelja, ili čak o njihovom karakteru i trenutnom raspoloženju. Slavlje euharistije ne

može se stoga poistovjećivati s određenim gledanjima predsjedatelja. Glavni kriterij nije jedna osoba, makar učena i sveta, već vjera i djelo Crkve, tj. ono što Crkva vjeruje i čini. Stoga pastoralni radnik i kateheta ne može stvarati definicije i načine celebracije euharistije po *svom nahodenju*, već se treba *uživljavati* u učenje i vjeru cijele Crkve, konkretno Crkve danas, i u život i probleme sudionika, ostvarujući temeljni zakon pastora: *vjernost Bogu i vjernost čovjeku*⁴. Komentirajući spomenuti dokument kongregacije T. Šagi-Bunić napominje: „Euharistijski misterij je prvenstveno čin (i događaj) a ne toliko stvar. Zato kateheza mora biti prvenstveno mistagoška, a ne čisto didaktička. Inicijacija, tj. uvođenje u činjenje i razumjevanje onoga što se zbiva i što se čini, a ne samo saopćavanje znanja i tumačenje nekih stvari”⁵ Takav pristup očito pretpostavlja „reviziju naših katekizama” i naše cijele prakse.

Naprijed spomenuto *poistovjećivanje* katehete s određenim sadržajem vodi u opasnost da će određeni tip katehete uvjetovati kod ljudi (možda i kod generacija) određeno jednostrano gledanje na euharistiju i način slavlja. Inzistirajući npr. jedino na definiciji mise kao „žrtve-sakramenta”, na ciljevima mise, na sličnosti i različitosti žrtve na križu i mise, staviti će u drugi plan, ili će uopće zapustiti, bogatstvo svih drugih dimenzija i obreda u misi. Pastoral usredotočen na *individualno spasenje* (sjetimo se samo misijskog programa: spasi dušu svoju!) zaboravlja nužnu zajedničarsku dimenziju euharistije, što će se odraziti i u načinu slavlja. „Na prvopričesničku katehezu stavljen je velik zahtjev, od kojega smo u današnjoj praksi još daleko: prvopričesnicima mora biti jasno da primanjem pričesti dostižu puno *uklapanje u Tijelo Kristovo*. Sadašnja je kateheza uglavnom centrirana na *individualni susret i ujedinjenje s Kristom*” (istakao M. Š.)⁶. Treba ipak reći da je u našem katehetskom stvaralaštvu došlo do

⁴ Usp. G. L. Cardaropoli, *La pastorale, oggi*, u: *Orientamenti pastorali*, 1977 (XXV), br. 4, str. 17–18

⁵ T. Šagi-Bunić, *Duh i temeljne linije upute „Euharistijski misterij”* (komentar uz spomenuti dokument), str. 48.

⁶ T. Šagi-Bunić, *nav. mj.* str. 49.

velikih pomaka u načinu prezentiranja sadržaja i slavlja euharistije. U tom je smislu velik korak naprijed i priručnik *Pozvani na gozbu*, u izdanju Kršćanske sadašnjosti. Samo sada je pitanje koliki će ga pastoralni radnici uzeti u obzir ako su godinama bili „vođeni” jednom (svojom!) teologijom i jednim te istim (svojim!) stilom rada. A pokoncilski dokumenti zahtijevaju pomak u sadržaju i metodi.

Spomenuta *Uputa* naglašava kako nije dovoljno da predvoditelji „samo pravilno obavljaju svoju funkciju, prema propisima liturgijskih zakona”. Oni moraju biti svjesni da „služe narodu”⁷. Vjernici npr. imaju pravo da sve čuju i razumiju. Očito je da je riječ o odgovornosti predsjedatelja-celebranta, osobito na misama uz veće sudjelovanje djece i mladih. Nemarno i nerazgovjetno izgovaranje (a da i ne govorimo o iskrivljenu glasu i određenom „pjevušenju”), odvrća mnoge od pravog sudjelovanja u euharistijskom slavlju. Izgleda da još nismo u našim sjemeništima i novicijatima ostvarili tečaj o liturgijskom nastupu, držanju i kretnjama koje moraju odražavati dostojanstvo, ozbiljnost i radost momenta-događaja koji se slavi.

Isto tako treba izbjegavati sve što bi moglo odvrćati pažnju vjernika od aktivnog sudjelovanja (problem ispovijedanja pod misom, moljenje krunice...). Posebnu pažnju zaslužuje pjevanje, ali o tome ne možemo ovdje govoriti. Htio bih ovdje samo upozoriti na oprez pri dijeljenju što je za liturgiju a što nije, što je *sveto* a što *profano*. Već više godina imamo u rukama *Direktorij za mise uz sudjelovanje djece* (ne za *dječje* mise! kako neki još uvijek nazivaju takve mise). A veće prisustvo djece imamo češće. Postavlja se pitanje: koliko smo ostvarili od bogatstva koje se nalazi u tom dokumentu, a koje važi ne samo za „malenu” već i „veliku” djecu? Isto tako imamo i četiri *Euharistijske molitve* za takve celebracije. Smatram da su s pastoralno-katehetskog stajališta velik korak na putu inicijacije djece, pa i odraslih, u euharistijski misterij. Uz prisutnost elemenata koji se traže za jednu euharistijsku molitvu (teološki kriterij), osobitu pažnju privlači naprijed spomenuta vjernost čovjeku, konkretno mladom čovjeku, te integriranju njegova života u euharistiju, i obratno. Očito je da će Crkva i dalje

ići putem ovakvog stvaralaštva, što će uvelike doprinijeti *približavanju* euharistije čovjeku, kako bi stvarno postala „središte i vrhunac” njegova života.

Nadalje, danas se, s pravom, dosta naglašava tzv. *ljudska priprema* za liturgiju. Riječ je o odgoju za neke vrednote koje su nužno prisutne u euharistiji. Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes* govoreći o važnosti obiteljskog odgoja ističe: „Obitelj je u neku ruku škola potpunije čovječnosti. Bračni drugovi, slijedeći Krista, počelo života, u radosti i žrtvama svoga zvanja, po svojoj vjernoj ljubavi, mogu postati svjedoci onog misterija ljubavi što ga je Gospodin svojom smrću i uskrsnućem objavio svijetu”⁸. To znači da postoje neke vrednote bez kojih nema pravog uvođenja u euharistiju i shvaćanja njezinog značenja. Znati dijeliti, biti za druge, biti zahvalan, priznati dar, biti otvoren, imati stav divljenja, slušanja, zahvaljivanja, smisao za žrtvu jesu neke od temeljnih vrednota koje bi trebale biti prisutne u našoj katehezi. Spomenuti *Direktorij* kaže. „Svi oni koji imaju neki odgojni zadatak, neka objedine svoje snage i sposobnosti da djeca, već obdarena osjećajem za Boga i božanske stvari, već prema dobi i razvoju, osjete (iskuse) također i ljudske vrednote koje su prisutne u euharistijskom slavlju: zajedničko blagovanje, pozdrav, sposobnost slušanja, tražiti i dati oprostjenje, priznanje, iskustvo simboličkih čina, jelo-gozba među prijateljima, blagdansko slavlje... Spada na katehezu o euharistiji odgajati ove vrednote tako da se djeca postepeno otvaraju kršćanskim vrednotama i slavlju Kristova misterija”⁹. Treba reći da je ovoj problematici posvećena prilična pažnja na katehetskim ljetnim školama, osobito onim u Subotici i Đakovu¹⁰. Jedan konkretan doprinos tom zadatku.

⁷ Uputa..., br. 20.

⁸ II. vatikanski koncil, *Gaudium et spes*, br. 52.

⁹ Sveta kongregacija za obrede, *Direktorij za mise uz sudjelovanje djece*, Rim 1973, br. 25.

¹⁰ S obzirom na ljudsku pripremu za euharistiju vidi: M. Šimunović, *Kateheza obitelji i sakramenti kršćanske inicijacije, pastoralno-katehetski pristup*, Zbornik radova Katehetske ljetne škole Đakovo-Varaždin, Subotica 1981.

osobito kad je riječ o odgoju roditelja za stvaranje obiteljskog ozračja u kojem će djeca *usvajati* spomenute vrednote, jest i knjižica *Obiteljska priprava prve pričesti*, od holandskog katehetičara W. Sarisa, a u izdanju Katehetskog salezijanskog centra u Zagrebu. Vrijedno je poslužiti se tim materijalom za roditelje neposredno prije slavlja prve pričesti.

Noviji katekizmi, već spomenuti *Pozvani na gozbu*, pa još raniji *U tvojoj radosti Gospodine*, *Katekizam 3 i 4*, te još neki katehetski materijali u nas (kao oni od Malog koncila) te priručnik za mlade *Snagom Duha*, pružaju velike mogućnosti za drukčiji pristup djetetu – (čovjeku uopće) i njegovu životu. No, budući da u njima *nedostaju* neke sheme i podjele, kao i stare (manualističke) definicije, konkretno o misi, neki ih ne upotrebljavaju ili ih brzo napuštaju, da bi se vratili prokušanoj praksi i starim katekizma, gdje je sve jasno (mislimo na nas, a ne na djecu!).

Uvođenje u euharistijski misterij kao i samo njegovo slavlje nužno vodi u stvaranje takvog suživota, gdje će kršćani biti „jedno srce i jedna duša”, kao što je to znala biti prva Crkva. Treba, naime, reći da se može dogoditi da i dobro pripremljena euharistija (teološki, didaktički-pedagoški) može ostati besplodna, ako je samo dobra režija, a ne angažira vjernika na operativnom planu, tj. na planu *zajedništva* i *služenja-karitasa*. A sekularizirani nas svijet pita: čemu služi vaša vjera i vaša misa? Svi sakramenti, posebno euharistija, moraju biti znakoviti i za svijet. To znači da oni nisu samo

za inicirane, koji su unutra, već trebaju postati „slavlje zajednice”, znak i za one koji ne vjeruju. A takvi u raznim prigodama „nalete” ili se svrate na naša euharistijska slavlja. Još prije, dodu makar i povremeno na naše vjeronauke. Nije svejedno da li će ili neće to doživjeti kao nešto lijepo, nešto ljudsko, gdje će biti zahvaćeni i čak izazvani da se počnu za sve to zanimati. Koliki su otišli s naših vjeronauka i iz naših crkava upravo zbog načina kako smo govorili o misi ili je slavili. Nedjeljna misa treba imati svečano obilježje koje zaslužuje. Ona treba stvarati atmosferu svečanosti, dati narodu često umornom, nesigurnom i obeshrabrenom, sigurnost i vedrinu kršćanske nade; otvoriti ga prema optimizmu koji na kraju krajeva pruža uskrsli Krist i preko slavlja „muke, smrti i uskrsnuća”. A onda i naš katehetski govor o misi mora biti drukčiji.

Na kraju valja naglasiti da je ponovno i trajno otkrivanje novosti i originalnosti Kristova Evandelja jedini pravi uvjet da naši vjeroučeni i vjernici (i ne-vjernici) otkriju pravi smisao pripadnosti Crkvi i da s time otkriju i uoče nutarnji dinamizam i nezaobilaznu potrebu sakramenta zajedništva i pravog jedinstva euharistije. Činjenica je ipak: ako temeljne vrednote euharistije ovladaju mišlju i srcem pastoralnih radnika, kateheta i katehistica, tj. ako se dogodi reforma misaonog i duhovnog stava, to će sigurno biti garancija i autentičnog slavljenja i življenja euharistije na razini kršćanske zajednice i svijeta u kojemu se živi i djeluje.